

Brussel, 30 juni 2023
(OR. en)

11152/23

ECOFIN 677
UEM 211
SOC 502
EMPL 353
COMPET 697
ENV 776
EDUC 289
RECH 321
ENER 412
JAI 923
GENDER 153
ANTIDISCRIM 147
JEUN 191
SAN 428

NOTA

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
nr. vorig doc.:	9847/1/23 REV 1
nr. Comdoc.:	COM(2023) 621 final
Betreft:	AANBEVELING VAN DE RAAD over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Polen en met een advies van de Raad over het convergentieprogramma 2023 van Polen

Voor de delegaties gaat hierbij de bovengenoemde ontwerpaanbeveling van de Raad, die is gebaseerd op aanbeveling COM(2023) 621 final van de Commissie en is besproken door de Raad en de Europese Raad.

AANBEVELING VAN DE RAAD

van ...

**over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Polen en met een advies van de Raad
over het convergentieprogramma 2023 van Polen**

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad van 7 juli 1997 over versterking van het toezicht op begrotingssituaties en het toezicht op en de coördinatie van het economisch beleid¹, en met name artikel 9, lid 2,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

¹ PB L 209 van 2.8.1997, blz. 1.

- (1) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad², waarbij de herstel- en veerkrachtfaciliteit ("de faciliteit") werd ingesteld, is op 19 februari 2021 in werking getreden. De faciliteit biedt de lidstaten financiële ondersteuning voor de uitvoering van hervormingen en investeringen, die worden gerealiseerd met budgettaire stimulansen door de Unie. In overeenstemming met de prioriteiten van het Europees Semester draagt de faciliteit bij tot economisch en inclusief herstel en de uitvoering van duurzame en groei-bevorderende hervormingen en investeringen, met name hervormingen en investeringen om de groene en de digitale transitie te stimuleren en om de economieën van de lidstaten veerkrachtiger te maken. Zij helpt ook de overheidsfinanciën te versterken en de groei en werkgelegenheid op middellange en lange termijn te stimuleren, de territoriale cohesie binnen de Unie te verbeteren en de verdere uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten te ondersteunen. De maximale financiële bijdrage per lidstaat in het kader van de faciliteit is op 30 juni 2022 bijgewerkt, overeenkomstig artikel 11, lid 2, van Verordening (EU) 2021/241.

² Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17).

- (2) Op 22 november 2022 heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023 en daarmee de aanzet gegeven tot het Europees Semester 2023 voor coördinatie van het economisch beleid. Op 23 maart 2023 heeft de Europese Raad zijn goedkeuring gehecht aan de prioriteiten van de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023, die rond de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid draaien. Op 22 november 2022 heeft de Commissie op grond van Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad³ ook het waarschuwingsmechanismeverslag 2023 aangenomen, waarin zij Polen niet heeft aangemerkt als een van de lidstaten die door onevenwichtigheden geraakt kunnen zijn of het risico lopen daardoor geraakt te worden. Derhalve zou een diepgaande evaluatie niet nodig zijn. De Commissie heeft ook een aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone goedgekeurd, alsook een voorstel voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2023 waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone⁴ aangenomen op 16 mei 2023 en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op 13 maart 2023.
- (3) Hoewel de economieën in de Unie blijken te geven van opvallende veerkracht, blijft de geopolitieke context een negatief effect hebben. De economische en sociale beleidsagenda van de Unie, die resoluut achter Oekraïne staat, is erop gericht om op korte termijn de negatieve gevolgen van energieschokken voor zowel kwetsbare huishoudens als bedrijven te beperken en op middellange termijn de inspanningen ter verwezenlijking van de groene en de digitale transitie, de ondersteuning van duurzame en inclusieve groei, de bewaking van de macro-economische stabiliteit en de vergroting van de veerkracht vol te houden. De agenda is ook sterk gericht op het vergroten van het concurrentievermogen en de productiviteit van de Unie.

³ Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden (PB L 306 van 23.11.2011, blz. 25).

⁴ Aanbeveling van de Raad van 16 mei 2023 over het economisch beleid van de eurozone (PB C 180 van 23.5.2023, blz. 1).

- (4) Op 1 februari 2023 heeft de Commissie een mededeling uitgebracht met de titel "Een industrieel plan voor de Green Deal voor het nettonultijdperk" ("het industrieel plan voor de Green Deal"). Het doel van het industrieel plan voor de Green Deal is om het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie te versterken en een snelle transitie naar klimaatneutraliteit te bevorderen. Het vormt een aanvulling op de lopende inspanningen in het kader van de Europese Green Deal en REPowerEU. Het heeft ook tot doel een omgeving te scheppen die gunstiger is voor het opschalen van de productiecapaciteit van de Unie voor de nettonultechnologieën en -producten die nodig zijn om de ambitieuze klimaatdoelstellingen van de Unie te halen, en voor het verzekeren van toegang tot relevante kritieke grondstoffen, onder meer door de sourcing ervan te diversifiëren, geologische hulpbronnen in de lidstaten naar behoren te exploiteren en grondstoffen zoveel mogelijk te recyclen. Het industrieel plan voor de Green Deal is gebaseerd op vier pijlers: een voorspelbaar en vereenvoudigd regelgevingsklimaat, versnelde toegang tot financiering, het verbeteren van vaardigheden, en open handel voor veerkrachtige toeleveringsketens.
- Op 16 maart 2023 heeft de Commissie nog een mededeling gepubliceerd met de titel "Concurrentievermogen van de EU op lange termijn: blik op de periode na 2030", die is gestructureerd rond negen elkaar versterkende aanjagers, met als doel te werken aan een groeibevorderend regelgevingskader. In de mededeling worden beleidsprioriteiten vastgesteld die bedoeld zijn om actief te zorgen voor structurele verbeteringen, gerichte investeringen en regelgevingsmaatregelen voor het concurrentievermogen van de Unie en haar lidstaten op lange termijn. Onderstaande aanbevelingen dragen bij tot de verwezenlijking van deze prioriteiten.

- (5) In 2023 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid evolueren in overeenstemming met de uitvoering van de faciliteit. De volledige uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen blijft essentieel voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten in het kader van het Europees Semester, aangezien de plannen betrekking hebben op alle of een aanzienlijk deel van de relevante landspecifieke aanbevelingen die in de afgelopen jaren zijn gedaan. De landspecifieke aanbevelingen van 2019, 2020 en 2022 blijven onverminderd relevant voor de herstel- en veerkrachtplannen die worden herzien, bijgewerkt of gewijzigd overeenkomstig de artikelen 14, 18 en 21 van Verordening (EU) 2021/241.
- (6) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad⁵ (de "REPowerEU-verordening"), die op 27 februari 2023 is vastgesteld, heeft tot doel de afhankelijkheid van de Unie van de invoer van Russische fossiele brandstoffen snel af te bouwen. Dit zal bijdragen tot energiezekerheid en de diversificatie van de energievoorziening van de Unie en tegelijkertijd het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de opslagcapaciteit voor energie en de energie-efficiëntie vergroten. De REPowerEU-verordening stelt de lidstaten in staat een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toe te voegen aan hun nationale herstel- en veerkrachtplannen om belangrijke hervormingen en investeringen te financieren die de REPowerEU-doelstellingen helpen verwezenlijken. Die hervormingen en investeringen stimuleren ook het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie zoals uiteengezet in het industrieel plan voor de Green Deal, en gaan in op de energiegerelateerde landspecifieke aanbevelingen die in 2022 en, indien van toepassing, in 2023 aan de lidstaten zijn gedaan. Met de REPowerEU-verordening wordt een nieuwe categorie ingevoerd van niet terug te betalen financiële steun die ter beschikking van de lidstaten wordt gesteld om nieuwe energiegerelateerde hervormingen en investeringen in het kader van hun herstel- en veerkrachtplannen te financieren.

⁵ Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad van 27 februari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/241 wat betreft REPowerEU-hoofdstukken in herstel- en veerkrachtplannen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1303/2013, (EU) 2021/1060 en (EU) 2021/1755 en Richtlijn 2003/87/EG (PB L 63 van 28.2.2023, blz. 1).

- (7) Op 8 maart 2023 heeft de Commissie een mededeling aangenomen met richtsnoeren voor het begrotingsbeleid voor 2024 ("de mededeling van 8 maart 2023"), die erop gericht is de voorbereiding van de stabiliteits- en convergentieprogramma's van de lidstaten te ondersteunen en aldus de beleidscoördinatie te versterken. De Commissie heeft eraan herinnerd dat de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact eind 2023 wordt gedeactiveerd. De Commissie heeft verzocht om een begrotingsbeleid in 2023-2024 dat de houdbaarheid van de schuld op middellange termijn waarborgt en de potentiële groei op duurzame wijze verhoogt, en heeft de lidstaten verzocht in hun stabiliteits- en convergentieprogramma's 2023 uiteen te zetten hoe hun begrotingsplannen ervoor zullen zorgen dat de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bruto binnenlands product (bbp) wordt nageleefd en de schuld voortdurend op plausibele wijze wordt teruggedrongen, of dat de schuld op middellange termijn op een prudent niveau wordt gehouden. De Commissie heeft de lidstaten ook verzocht de nationale begrotingsmaatregelen die zijn ingevoerd om huishoudens en bedrijven te beschermen tegen de energieprijsschok, geleidelijk af te schaffen, te beginnen met de minst gerichte maatregelen. Zij heeft erop gewezen dat indien de steunmaatregelen zouden moeten worden verlengd vanwege hernieuwde druk van de energieprijzen, de lidstaten deze beter moeten richten op kwetsbare huishoudens en bedrijven. De Commissie heeft verklaard de begrotingsaanbevelingen te kwantificeren en te differentiëren. Bovendien zouden de begrotingsaanbevelingen moeten worden geformuleerd op basis van de netto primaire uitgaven, zoals voorgesteld in haar mededeling van 9 november 2022 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance. De Commissie heeft aanbevolen dat alle lidstaten nationaal gefinancierde investeringen blijven beschermen en zorgen voor een doeltreffend gebruik van de faciliteit en andere Uniefondsen, met name in het licht van de doelstellingen met betrekking tot de groene en de digitale transitie en veerkracht. De Commissie heeft aangegeven dat zij de Raad zal voorstellen om in het voorjaar van 2024 op het tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te stellen op basis van de begrotingsresultaten voor 2023, in overeenstemming met de bestaande wettelijke bepalingen.

- (8) Op 26 april 2023 heeft de Commissie wetgevingsvoorstellen ingediend om een omvattende hervorming van de Unieregels inzake economische governance door te voeren. De voorstellen moeten vooral de houdbaarheid van de overheidsschuld verbeteren en tegelijkertijd in alle lidstaten via hervormingen en investeringen duurzame en inclusieve groei bevorderen. Met deze voorstellen streeft de Commissie ernaar de nationale verantwoordelijkheid te vergroten, het kader te vereenvoudigen en de focus meer te leggen op de middellange termijn, in combinatie met doeltreffende en coherenter handhaving. Volgens de conclusies van de Raad van 14 maart 2023 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance is het de bedoeling om de wetgevingswerkzaamheden in 2023 af te ronden.
- (9) Op 3 mei 2021 heeft Polen overeenkomstig artikel 18, lid 1, van Verordening (EU) 2021/241 zijn herstel- en veerkrachtplan ingediend bij de Commissie. Krachtens artikel 19 van Verordening (EU) 2021/241 heeft de Commissie de relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie en samenhang van het herstel- en veerkrachtplan beoordeeld overeenkomstig de beoordelingsrichtsnoeren van bijlage V bij die verordening. Op 17 juni 2022 heeft de Raad zijn uitvoeringsbesluit betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Polen⁶ aangenomen. De tranches worden vrijgegeven mits de Commissie overeenkomstig artikel 24, lid 5, van Verordening (EU) 2021/241 een besluit heeft vastgesteld waarin wordt verklaard dat Polen de desbetreffende mijlpalen en streefdoelen die in het uitvoeringsbesluit van de Raad zijn vastgelegd, op bevredigende wijze heeft verwezenlijkt. Onder bevredigende verwezenlijking wordt begrepen dat de verwezenlijking van eerdere mijlpalen en streefdoelen niet is teruggedraaid.

⁶ Doc. ST 9728/2022 INIT; doc. ST 9728/2022 ADD 1.

- (10) Op 27 april 2023 heeft Polen zijn nationale hervormingsprogramma 2023 en zijn convergentieprogramma 2023 ingediend, overeenkomstig artikel 8, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1466/97. Om met de onderlinge verbanden tussen beide programma's rekening te houden, zijn deze samen geëvalueerd. Overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) 2021/241 weerspiegelt het nationale hervormingsprogramma 2023 ook de halfjaarlijkse verslaglegging van Polen over de vorderingen bij de verwezenlijking van zijn herstel- en veerkrachtplan.
- (11) Op 24 mei 2023 heeft de Commissie het landverslag 2023 voor Polen gepubliceerd. Daarin werd de vooruitgang beoordeeld die Polen heeft geboekt bij de uitvoering van de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen die de Raad tussen 2019 en 2022 heeft vastgesteld en werd de balans opgemaakt van de uitvoering door Polen van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse werden in het landverslag lacunes vastgesteld met betrekking tot de uitdagingen die niet of slechts gedeeltelijk worden aangepakt in het herstel- en veerkrachtplan, alsook nieuwe en opkomende uitdagingen. Ook werd de vooruitgang beoordeeld die Polen heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

- (12) Volgens door Eurostat gevalideerde gegevens steeg het overheidstekort van Polen van 1,8 % van het bbp in 2021 tot 3,7 % in 2022, terwijl de overheidsschuld daalde van 53,6 % van het bbp aan het eind van 2021 tot 49,1 % aan het eind van 2022. Op 24 mei 2023 heeft de Commissie een verslag uitgebracht op grond van artikel 126, lid 3, van het Verdrag. In dat verslag werd de begrotings situatie van Polen besproken aangezien het overheidstekort in 2022 de in het Verdrag vastgelegde referentiewaarde van 3 % van het bbp overschreed. In het verslag wordt geconcludeerd dat niet aan het tekortcriterium was voldaan. In overeenstemming met haar mededeling van 8 maart 2023 heeft de Commissie niet voorgesteld om in het voorjaar van 2023 nieuwe buitensporigtekortprocedures in te leiden. De Commissie heeft vervolgens verklaard dat zij de Raad zou voorstellen om in het voorjaar van 2024 op het tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te stellen op basis van de begrotingsresultaten voor 2023. Polen moet hiermee rekening houden bij de uitvoering van zijn begroting voor 2023 en bij de opstelling van zijn begroting voor 2024.
- (13) Het overheidssaldo is beïnvloed door de budgettaire beleidsmaatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. In 2022 bestonden de inkomstenverlagende budgettaire beleidsmaatregelen onder meer uit verlaagde btw-tarieven en accijnzen op energie en brandstof, terwijl de uitgavenverhogende budgettaire beleidsmaatregelen onder meer bestonden uit subsidies en een plafond voor elektriciteitsprijzen voor huishoudens en gaskostensubsidies voor bedrijven. De Commissie raamt de nettobegrotingskosten van die maatregelen op 1,9 % van het bbp in 2022. Het overheidssaldo is ook beïnvloed door de budgettaire kosten voor het bieden van tijdelijke bescherming van ontheemden uit Oekraïne, die in 2022 op 0,5 % van het bbp worden geraamd. Tegelijkertijd zijn de geraamde kosten van de tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis van 2,4 % van het bbp in 2021 gedaald tot 0,7 % van het bbp in 2022.

- (14) Op 18 juni 2021 heeft de Raad Polen aanbevolen⁷ om in 2022 een ondersteunende begrotingskoers te varen, onder meer met behulp van de impuls die uitgaat van de herstellen veerkrachtfaciliteit, en om nationaal gefinancierde investeringen in stand te houden.
- (15) Volgens ramingen van de Commissie was de begrotingskoers⁸ in 2022 ondersteunend, namelijk -3,0 % van het bbp, zoals aanbevolen door de Raad. Zoals aanbevolen door de Raad is Polen het herstel blijven ondersteunen met investeringen die moeten worden gefinancierd uit de faciliteit. De met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven bedroegen 1,0 % van het bbp in 2022 (1,3 % van het bbp in 2021). De nationaal gefinancierde investeringen leverden een expansieve bijdrage van 0,2 procentpunten aan de begrotingskoers⁹. Polen heeft dus de nationaal gefinancierde investeringen gehandhaafd, zoals aanbevolen door de Raad. Tegelijkertijd heeft de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend nieuwe maatregelen aan de ontvangstenzijde) een expansieve bijdrage aan de begrotingskoers geleverd van 2,3 procentpunten. Die aanzienlijke expansieve bijdrage omvatte het aanvullende effect van de maatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te beperken (extra nettobegrotingskosten van 1,9 % van het bbp) plus de kosten voor het bieden van tijdelijke bescherming aan ontheemden uit Oekraïne (0,5 % van het bbp). Polen heeft dus de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven voldoende onder controle gehouden.

⁷ Aanbeveling van de Raad van 18 juni 2021 met een advies van de Raad over het convergentieprogramma 2021 van Polen (PB C 304 van 29.7.2021, blz. 98).

⁸ De begrotingskoers wordt gemeten als de verandering in de primaire uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde), met uitsluiting van tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis maar met inbegrip van uitgaven die worden gefinancierd met niet terug te betalen steun (subsidies) uit de faciliteit en andere Uniefondsen, ten opzichte van de potentiële groei op middellange termijn. Zie voor meer details Kader 1 in de statistische begrotingstabellen.

⁹ Andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven hebben een expansieve bijdrage van 0,8 procentpunten van het bbp geleverd, grotendeels als gevolg van overheidssteun aan financiële instellingen.

- (16) Het macro-economische scenario dat aan de begrotingsprognose van het convergentieprogramma 2023 ten grondslag ligt, komt overeen met de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie voor 2023 en daarna. De regering gaat ervan uit dat het reële bbp in 2023 met 0,9 % en in 2024 met 2,8 % zal groeien. In vergelijking daarmee gaat de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uit van een iets lagere groei van het reële bbp van 0,7 % in 2023 en 2,7 % in 2024, voornamelijk vanwege de lagere verwachte bijdrage van de binnenlandse vraag.
- (17) In haar convergentieprogramma 2023 verwacht de regering dat het overheidstekort in 2023 zal stijgen tot 4,7 % van het bbp. De stijging in 2023 is hoofdzakelijk het gevolg van hogere uitgaven voor defensie, gezondheidszorg, salarissen in de overheidssector en de indexering van de pensioenen, terwijl de kosten van maatregelen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten, hoog zullen blijven. Volgens het convergentieprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting stijgen van 49,1 % eind 2022 tot 50,5 % eind 2023. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een overheidstekort van 5,0 % van het bbp voor 2023. Dit is hoger dan het in het convergentieprogramma 2023 geraamde tekort, voornamelijk als gevolg van maatregelen voor buitengewone steun aan landbouwers die nog niet in het convergentieprogramma 2023 waren opgenomen. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een vergelijkbare overheidsschuldquote van 50,5 % eind 2023.

(18) Het overheidssaldo wordt in 2023 naar verwachting nog steeds beïnvloed door de maatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. Dit zijn voornamelijk nieuwe maatregelen zoals prijsstopregelingen voor elektriciteit en gas en steunmaatregelen voor energie-intensieve industrieën. De kosten van die maatregelen worden gedeeltelijk gecompenseerd door belastingen op uitzonderlijke winsten van gas- en elektriciteitsproducenten. Rekening houdend met die inkomsten worden de nettobegrotingskosten van de steunmaatregelen in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie geraamd op 1,7 % van het bbp in 2023¹⁰. De meeste maatregelen in 2023 lijken niet gericht op de kwetsbaarste huishoudens of bedrijven en houden de prijsprikkels om de vraag naar energie terug te dringen en de energie-efficiëntie te verhogen niet volledig in stand. Het bedrag aan gerichte steunmaatregelen waarmee bij de beoordeling van de naleving van Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022¹¹ rekening moet worden gehouden, wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie bijgevolg geraamd op 0,2 % van het bbp in 2023 (tegenover 0,1 % van het bbp in 2022). De budgettaire kosten van tijdelijke bescherming van ontheemden uit Oekraïne zullen naar verwachting met 0,2 procentpunten van het bbp dalen in vergelijking met 2022. Tot slot zal het overheidssaldo voor 2023 naar verwachting profiteren van de geleidelijke afschaffing van de tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis, die op 0,7 % van het bbp worden geraamd.

¹⁰ Het cijfer geeft het niveau weer van de jaarlijkse begrotingskosten van de maatregelen, waaronder lopende ontvangsten en uitgaven en — indien relevant — kapitaaluitgaven.

¹¹ Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022 over het nationale hervormingsprogramma 2022 van Polen en met een advies van de Raad over het convergentieprogramma 2022 van Polen (PB C 334 van 1.9.2022, blz. 171).

- (19) In zijn aanbeveling van 12 juli 2022 heeft de Raad aanbevolen dat Polen actie onderneemt om er in 2023 voor te zorgen dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in overeenstemming is met een algemeen neutrale beleidskoers¹², rekening houdend met de aanhoudende tijdelijke en gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. Tegelijkertijd moet Polen klaarstaan om de lopende uitgaven aan te passen aan de veranderende situatie. Polen is ook aanbevolen te voorzien in meer overheidsinvesteringen voor de groene en de digitale transitie en voor energiezekerheid, met inachtneming van het REPowerEU-initiatief, onder meer door gebruik te maken van de faciliteit en andere Uniefondsen.

¹² Op basis van de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt de potentiële outputgroei op middellange termijn (tienjaarsgemiddelde) van Polen, die wordt gebruikt als maatstaf voor de begrotingskoers, geraamd op 15,5 % in nominale termen.

(20) Voor 2023 wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een expansieve begrotingskoers (-0,8 % van het bbp) bij een hoge inflatie. Dit volgt op een expansieve begrotingskoers in 2022 (-3,0 % van het bbp). Verwacht wordt dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) in 2023 aan de begrotingskoers een expansieve bijdrage van 0,8 % van het bbp zal leveren. Dat omvat een toename van de kosten van de gerichte steunmaatregelen voor huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen met 0,1 % van het bbp. Hierbij is ook rekening gehouden met lagere kosten voor het bieden van tijdelijke bescherming aan ontheemden uit Oekraïne (ten belope van 0,2 % van het bbp). De expansieve bijdrage van de nationaal gefinancierde netto primaire lopende uitgaven is dus niet toe te schrijven aan de gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. De expansieve groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven is het gevolg van niet-gerichte energiemaatregelen, hogere uitgaven voor defensie en gezondheidszorg, alsmede permanente verhogingen van de lonen in de overheidssector en de sociale uitkeringen. Kortom, de verwachte groei van nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven is niet in overeenstemming met de Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. De met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven zullen in 2023 naar verwachting 1,8 % van het bbp bedragen, terwijl nationaal gefinancierde investeringen naar verwachting een contractieve bijdrage aan de begrotingskoers van 0,2 procentpunten zullen leveren¹³. Polen is daarom van plan om via de faciliteit en andere Uniefondsen aanvullende investeringen te financieren, en zal naar verwachting de nationaal gefinancierde investeringen niet in stand houden. Het land is voornemens overheidsinvesteringen te financieren voor de groene en de digitale transitie, en voor energiezekerheid, op gebieden als energie-efficiëntie van gebouwen, windenergie op land en op zee, energieopslag, modernisering van het stroomnet, waterstofproductie en duurzame mobiliteit, die worden gefinancierd door de faciliteit en andere Uniefondsen.

¹³ Andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven zullen naar verwachting een contractieve bijdrage van 0,6 procentpunten van het bbp leveren, als weerspiegeling van het intrekken van de overheidssteun aan financiële instellingen in 2022.

- (21) Volgens het convergentieprogramma 2023 wordt verwacht dat het overheidstekort in 2024 zal dalen tot 3,4 % van het bbp. De daling in 2024 is hoofdzakelijk het gevolg van de intrekking van de steunmaatregelen in verband met de energiecrisis. Volgens het convergentieprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote eind 2024 naar verwachting stijgen tot 52,4 %. Op basis van de op de afsluitdatum van de prognose bekende beleidsmaatregelen wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een overheidstekort van 3,7 % van het bbp in 2024. Dit is hoger dan het in het convergentieprogramma 2023 geraamde tekort, voornamelijk als gevolg van maatregelen die nog niet in het programma waren opgenomen. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een vergelijkbare overheidsschuldquote van 53,0 % eind 2024.
- (22) Het convergentieprogramma 2023 voorziet in de uitfasering van de meeste energiesteunmaatregelen in 2024. De Commissie gaat er momenteel van uit dat de nettokosten van energiesteunmaatregelen in 2024 0,3 % van het bbp zullen bedragen. Dat is gebaseerd op de veronderstelling dat de energieprijzen niet opnieuw zullen stijgen. De meeste maatregelen die volgens de huidige planning in 2024 van kracht zullen blijven, lijken niet gericht op kwetsbare huishoudens en behouden de prijsprikkel niet volledig om de vraag naar energie te verminderen en de energie-efficiëntie te verhogen.

- (23) Verordening (EG) nr. 1466/97 roept op tot een jaarlijkse verbetering van het structurele begrotingssaldo in de richting van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn met 0,5 % van het bbp als benchmark¹⁴. Rekening houdend met overwegingen inzake budgettaire houdbaarheid en de noodzaak om het tekort terug te dringen tot onder de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bbp, zou volgens de Commissie een verbetering van het structurele saldo met ten minste 0,5 % van het bbp voor 2024 passend zijn. Om een dergelijke verbetering te bewerkstelligen, mag de groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven¹⁵ in 2024 volgens de methode van de Commissie niet meer dan 7,8 % bedragen, zoals in deze aanbeveling tot uiting komt. Tegelijkertijd moeten de resterende energiesteunmaatregelen (die momenteel door de Commissie worden geraamd op 1,7 % van het bbp in 2023) geleidelijk worden afgeschaft, indien de ontwikkelingen op de energiemarkt dit toelaten en te beginnen bij de minst gerichte maatregelen, en moeten de daarmee samenhangende besparingen worden gebruikt om het overheidstekort terug te dringen. Volgens de ramingen van de Commissie zou dat leiden tot een groei van de netto primaire uitgaven die onder de aanbevolen maximale groei voor 2024 ligt. Bovendien is volgens de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie de groei van de nationaal gefinancierde netto primaire lopende uitgaven in 2023 niet in overeenstemming met Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. Indien dit wordt bevestigd, zou een lagere groei van de netto primaire uitgaven in 2024 passend zijn.
- (24) Bij ongewijzigd beleid wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven met 5,6 % in 2024, wat lager is dan het aanbevolen groeipercentage. De in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie geraamde aanpassing is iets lager dan de besparingen door de volledige uitfasering van energiesteunmaatregelen, aangezien sommige energiesteunmaatregelen naar verwachting in 2024 van kracht zullen blijven.

¹⁴ Artikel 5 van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad vereist ook een aanpassing van meer dan 0,5 % van het bbp voor lidstaten met een overheidsschuld van meer dan 60 % van het bbp of met meer aantoonbare risico's voor de houdbaarheid van de schuldpositie.

¹⁵ Netto primaire uitgaven worden gedefinieerd als nationaal gefinancierde uitgaven ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde en exclusief rente-uitgaven en conjuncturele werkloosheidsuitgaven.

- (25) Volgens het convergentieprogramma 2023 zullen de overheidsinvesteringen in 2024 stabiel blijven op 4,2 % van het bbp, eenzelfde niveau als in 2023. Het convergentieprogramma 2023 heeft betrekking op hervormingen en investeringen die naar verwachting zullen bijdragen tot budgettaire houdbaarheid en duurzame en inclusieve groei. Daartoe behoren hervormingen van het begrotingskader, die ook deel uitmaken van het herstel- en veerkrachtplan.
- (26) Het convergentieprogramma 2023 schetst een begrotingstraject op middellange termijn tot 2026. Volgens het convergentieprogramma 2023 zal het overheidstekort naar verwachting dalen tot 2,9 % van het bbp in 2025 en in 2026 op dat niveau zal blijven. Het geplande overheidstekort zal in 2025 dus onder de 3 % van het bbp dalen. Volgens het convergentieprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting stijgen van 52,4 % eind 2024 tot 55,4 % eind 2026.
- (27) Er is nog veel ruimte om de efficiëntie van de overheidsuitgaven voor sociale uitkeringen te vergroten. Sociale uitkeringen blijven grotendeels ongericht en zonder middelentoetsing op het niveau van de huishoudens. Een betere afstemming van de sociale voorzieningen zou leiden tot een efficiënter gebruik van overheidsmiddelen bij de bestrijding van armoede en het ondersteunen van de meest behoeftigen.
- (28) De snel vergrijzende bevolking stelt het Poolse pensioenstelsel voor uitdagingen. Het huidige pensioenstelsel gaat uit van een pensioenleeftijd die niet stijgt, ook al blijven de gemiddelde levensverwachting en het aantal pensioenjaren stijgen. Door het huidige stelsel van vaste bijdragen is het systeem financieel in evenwicht, maar het leidt tot een sterke daling van de toekomstige pensioenuitkeringen in verhouding tot het eindloon. Dat zou betekenen een groot deel van de gepensioneerden het risico loopt in armoede te vervallen. Uit de analyse van de Commissie blijkt dat Polen, om alleen maar in de buurt van het huidige uitkeringsniveau te blijven, een bijkomende 6,7 % van zijn bbp zou moeten uitgeven tegen 2070. Door recente wijzigingen in het algemene pensioenstelsel en de dure speciale pensioenregelingen zijn de pensioenuitkeringen aan de huidige gepensioneerden royaler geworden. Hierdoor is er minder stimulans om langer te werken dan de relatief lage pensioenleeftijd, die voor vrouwen is vastgesteld op 60 jaar en voor mannen op 65 jaar, en is de druk op de uitgaven in verband met de vergrijzing toegenomen.

(29) Overeenkomstig artikel 19, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/241 en criterium 2.2 van bijlage V bij die verordening bevat het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreide reeks elkaar versterkende hervormingen en investeringen die uiterlijk in 2026 moeten zijn uitgevoerd. Door de late aanneming in juni 2022 heeft de uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan van Polen aanzienlijke vertraging opgelopen. Het versterken van de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de rechtbanken en het opheffen van de situatie waarin rechters het slachtoffer worden van de beslissingen van de tuchtkamer van de hoogste rechterlijke instantie in tuchtzaken en zaken betreffende de gerechtelijke immuniteit zijn een voorwaarde voor de Commissie om eventuele betalingen aan het land te doen en om de bescherming van de financiële belangen van de Unie te waarborgen, en waardoor een snelle en gestage uitvoering van het plan mogelijk wordt. Polen is begonnen met de uitvoering van belangrijke maatregelen in het herstel- en veerkrachtplan, waaronder hervormingen op het gebied van het begrotingskader, de gezondheidszorg, de digitale transitie, energie-efficiëntie en de arbeidsmarkt. Hoewel Polen niet officieel addenda bij het plan of een REPowerEU-hoofdstuk heeft ingediend, vinden daarover besprekingen met de Commissie plaats. Overeenkomstig artikel 14, lid 6, van Verordening (EU) 2021/241 heeft Polen op 31 maart 2023 zijn voornemen kenbaar gemaakt om 23 miljard EUR aan aanvullende steun in de vorm van leningen in het kader van de faciliteit aan te vragen. De snelle opname van het nieuwe REPowerEU-hoofdstuk in het herstel- en veerkrachtplan maakt de financiering mogelijk van aanvullende hervormingen en investeringen ter ondersteuning van de strategische doelstellingen van Polen op het gebied van energie en de groene transitie. De systematische en effectieve betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners en andere relevante belanghebbenden blijft, net zoals de algemene kwaliteit van de sociale dialoog, belangrijk voor de succesvolle uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, naast ander economisch en werkgelegenheidsbeleid dat verder gaat dan dat plan, teneinde te zorgen voor een breed draagvlak voor de algehele beleidsagenda.

- (30) De Commissie heeft alle programmeringsdocumenten voor het cohesiebeleid van Polen in 2022 goedgekeurd. Het is van cruciaal belang om de cohesiebeidsprogramma's in aanvulling op en in synergie met het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, snel uit te voeren om de groene en de digitale transitie te verwezenlijken, de economische en sociale veerkracht te vergroten en een evenwichtige territoriale ontwikkeling in Polen tot stand te brengen.
- (31) Naast de economische en sociale uitdagingen die in het herstel- en veerkrachtplan en in de programma's van het cohesiebeleid aan bod komen, wordt Polen geconfronteerd met een aantal extra uitdagingen in verband met het investeringsklimaat, energiebeleid en de groene transitie.
- (32) De onafhankelijkheid, efficiëntie en kwaliteit van het rechtsstelsel zijn essentieel voor een stabiel en voorspelbaar ondernemingsklimaat en een vriendelijk investeringsklimaat. Deze factoren spelen een belangrijke rol om duurzame economische groei op middellange tot lange termijn te bereiken. Het investeringsklimaat in Polen wordt nog steeds geschaad door ernstige kwesties in verband met de rechtsstaat, waaronder de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, zoals blijkt uit arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie (het "Hof van Justitie") en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Voorts heeft de Commissie Polen op 15 februari 2023 voor het Hof van Justitie gedaagd wegens schendingen van het recht van de Unie door het Constitutioneel Hof van Polen en zijn jurisprudentie, waarbij met name het primaat van het Unierecht ter discussie wordt gesteld.

(33) De energiemix van Polen wordt sterk gedomineerd door fossiele brandstoffen, waarbij in 2021 steenkool ongeveer 60 % uitmaakte en hernieuwbare energiebronnen slechts 13 %. Polen is sinds april 2022 gestopt met de invoer van aardgas uit Rusland en sinds februari 2023 met de invoer van olie. Het effect daarvan op de continuïteit van de energievoorziening van het land is verminderd door de diversificatie-inspanningen van de afgelopen jaren. De decarbonisatie gaat in Polen aanzienlijk minder snel dan in andere lidstaten. Polen heeft nog veel ruimte om de regelgevende en administratieve belemmeringen voor een snellere invoering van hernieuwbare energiebronnen aan te pakken. Meer energieopwekking uit hernieuwbare bronnen is essentieel om de Poolse economie koolstofvrij te maken en klimaatneutraliteit te bereiken. Om het potentieel van hernieuwbare bronnen te kunnen benutten, moet Polen zijn interne netwerken voor energietransmissie en -distributie en voor energieopslag verbeteren en zijn regelgevingskader hervormen. In het bijzonder moet Polen maatregelen nemen om de belemmeringen in het vergunningsproces voor hernieuwbare energiebronnen weg te nemen. Die maatregelen moeten gericht zijn op: i) het versneld opnemen van hernieuwbare energiebronnen in ruimtelijke plannen; ii) het instellen van "go-to"-gebieden voor hernieuwbare energie; iii) het wijzigen van de regelgeving inzake netaansluitingsvergunningen; en iv) het moderniseren van verouderde en inefficiënte distributienetwerken. Er zijn verdere hervormingen nodig om: i) de industrie in staat stellen te profiteren van schone energie via langetermijncontracten voor vraag en aanbod van stroom, zoals stroomafnameovereenkomsten; ii) beperkingen voor energiegemeenschappen op te heffen; en iii) het gebruik van hernieuwbare energiebronnen in de stadsverwarmingssector te bevorderen.

- (34) Het aardgasverbruik van Polen is in de periode tussen augustus 2022 en maart 2023 met 13 % gedaald ten opzichte van het gemiddelde gasverbruik in dezelfde periode in de voorgaande vijf jaar, waarmee het land iets onder het streefdoel bleef van 15 %, dat is vastgesteld in Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad¹⁶. Polen wordt op grond van Verordening (EU) 2023/706 van de Raad¹⁷ aangemoedigd om tot 31 maart 2024 de inspanningen om de gasvraag tijdelijk te verminderen, op te voeren. Ondanks een aantal ingestelde maatregelen om de vraag naar energie te beheersen, zijn verdere inspanningen nodig om de energie-efficiëntie te verbeteren, met name voor woongebouwen en stadsverwarmingssystemen. Het eindenergieverbruik in Polen bedroeg in 2021 75,2 Mtoe en is het afgelopen decennium gestegen. Meer dan de helft van de energiebehoefte van woongebouwen voor verwarming wordt momenteel gedekt door steenkool, hetzij via direct gebruik, hetzij indirect via stadsverwarming. De energie-efficiëntie van woningen blijft echt laag, waardoor de investeringsbehoeften hoger zijn dan in andere lidstaten. Bovendien heeft de stadsverwarmingssector gerichte hervormingen en meer investeringen nodig om de sector sneller koolstofvrij te maken, de efficiëntie te verhogen en de financiële levensvatbaarheid op lange termijn te waarborgen.
- (35) Tussen 2005 en 2021 namen de broeikasgasemissies van het binnenlands vervoer, met uitzondering van de luchtvaart, in Polen met 88,3 % toe, in schril contrast met de gemiddelde daling van 7,5 % in de Unie. Zelfs met de aanvullende maatregelen in het energie- en klimaatplan van Polen zullen de broeikasgasemissies van die sector tegen 2030 naar verwachting nog steeds 56 % hoger liggen dan in 2005. Voortbouwend op de hervormingen en investeringen in het herstel- en veerkrachtplan van Polen zijn verdere inspanningen nodig om duurzame vormen van openbaar vervoer te stimuleren. De elektrificatie van het binnenlands vervoer moet hand in hand gaan met het koolstofvrij maken van de elektriciteitsvoorziening om de emissies in de sector effectief te verminderen.

¹⁶ Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad van 5 augustus 2022 inzake gecoördineerde maatregelen ter reductie van de gasvraag (PB L 206 van 8.8.2022, blz. 1).

¹⁷ Verordening (EU) 2023/706 van de Raad van 30 maart 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2022/1369 wat betreft de verlenging van de vraagreductieperiode voor gasvraagreductiemaatregelen en de versterking van de rapportage en monitoring van de uitvoering van die maatregelen (PB L 93 van 31.3.2023, blz. 1).

- (36) Het tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden in sectoren en beroepen die van essentieel belang zijn voor de groene transitie, met inbegrip van productie, uitrol en onderhoud van nettonultechnologieën, leidt tot knelpunten in de transitie naar een nettonuleconomie. Hoogwaardige onderwijs- en opleidingsstelsels die inspelen op veranderende behoeften op de arbeidsmarkt en gerichte bij- en omscholingsmaatregelen zijn van cruciaal belang om tekorten aan vaardigheden aan te pakken en arbeidsintegratie en -verschuivingen te bevorderen. Om het onbenutte arbeidsaanbod te ontsluiten, moeten die maatregelen toegankelijk zijn, met name voor de personen voor wie en in de sectoren en regio's waarvoor de gevolgen van de groene transitie het grootst zijn. Wat de groene transitie in Polen betreft, zijn de arbeidstekorten in belangrijke sectoren de afgelopen jaren toegenomen, mede in verband met een gebrek aan relevante vaardigheden, en zorgen zij voor knelpunten bij de overgang naar een nettonuleconomie. Het tekort aan arbeidskrachten werd in 2022 genoemd als een beperkende factor voor de productie in de industrie (63,4 % van de bedrijven) en de bouw (74,6 % van de bedrijven).
- (37) In het licht van de beoordeling van de Commissie heeft de Raad het convergentieprogramma 2023 onderzocht, en zijn advies daarover¹⁸ is in aanbeveling 1 weergegeven,

¹⁸ Op grond van artikel 9, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1466/97.

BEVEELT AAN dat Polen in 2023 en 2024 de volgende acties onderneemt:

1. Zo spoedig mogelijk in 2023 en 2024 de geldende noodsteunmaatregelen voor energie afbouwen, met gebruikmaking van de daarmee samenhangende besparingen om het overheidstekort terug te dringen. Indien hernieuwde stijgingen van de energieprijzen nieuwe of voortgezette steunmaatregelen vereisen, ervoor zorgen dat dergelijke steunmaatregelen gericht zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en bedrijven, budgettair haalbaar zijn, en stimulansen voor energiebesparing behouden.

Zorgen voor een prudent begrotingsbeleid, met name door de nominale stijging van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven in 2024 te beperken tot maximaal 7,8 %¹⁹.

Nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen in stand houden en zorgen voor een doeltreffende absorptie van subsidies in het kader van de faciliteit en andere Uniefondsen, met name om de groene en de digitale transitie te bevorderen.

Voor de periode na 2024 blijven streven naar een begrotingsstrategie op middellange termijn van geleidelijke en duurzame consolidatie, in combinatie met investeringen en hervormingen die bevorderlijk zijn voor een hogere duurzame groei, teneinde een prudente begrotings-situatie op middellange termijn tot stand te brengen.

De efficiëntie van de overheidsuitgaven verbeteren, onder meer door de sociale uitkeringen beter te richten. De toereikendheid van toekomstige pensioenuitkeringen en de houdbaarheid van het pensioenstelsel garanderen door maatregelen te nemen om de werkelijke pensioenleeftijd te verhogen en door preferentiële pensioenregelingen te hervormen.

¹⁹ Dit komt naar schatting overeen met een jaarlijkse verbetering van het structurele begrotingssaldo met ten minste 0,5 % van het bbp voor 2024, zoals beschreven in overweging 23.

2. Met spoed de vereiste mijlpalen en streefdoelen in verband met de bescherming van de financiële belangen van de Unie verwezenlijken, teneinde het herstel- en veerkrachtplan snel en gestaag te kunnen uitvoeren. Snel de laatste hand leggen aan het REPowerEU-hoofdstuk, zodat snel een begin kan worden gemaakt met de uitvoering ervan. Voortgaan met de snelle uitvoering van de programma's van het cohesiebeleid, in nauwe complementariteit en synergie met het herstel- en veerkrachtplan.
3. Het investeringsklimaat verbeteren, onder meer door de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht te waarborgen.
4. De uitfasering van fossiele brandstoffen en de inzet van hernieuwbare energie versnellen. Het juridisch kader hervormen voor netaansluitingsvergunningen en voor hernieuwbare energiebronnen, waaronder energiegemeenschappen, biomethaan en hernieuwbare waterstof. Maatregelen uitvoeren om energiebesparing en vermindering van de vraag naar gas te bevorderen. Meer investeren in energie-efficiëntie voor gebouwen en de warmtevoorziening in stadsverwarming koolstofvrij maken teneinde energiearmoede aan te pakken. Duurzame vormen van openbaar vervoer nog meer stimuleren. De beleidsinspanningen opvoeren die gericht zijn op het voorzien in en verwerven van vaardigheden en competenties die nodig zijn voor de groene transitie, waaronder voor gebouwrenovatie.

Gedaan te Brussel,

Voor de Raad

De voorzitter
